

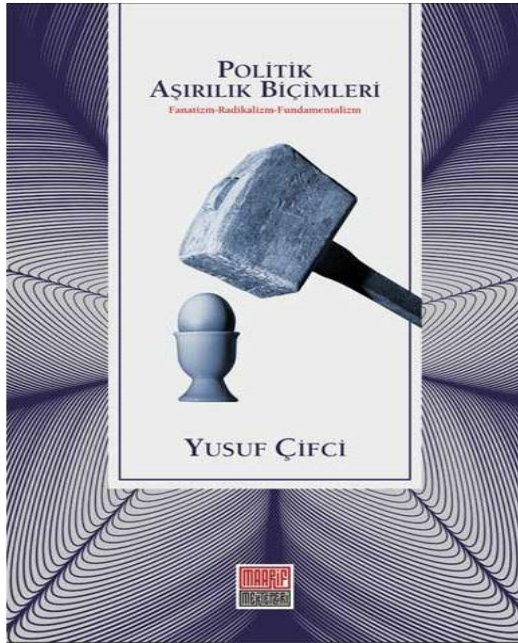
Makale Bilgisi

Makale Geliş Tarihi: 09.03.2020

Makale Kabul Tarihi: 29.04.2020

POLİTİK AŞIRILIK BİÇİMLERİ*

Ahmet ÇIRAKOĞLU**

Toplumlar tarafından belli bir amaca yönelik olarak benimsenen ve kurumsallaştırılan fikirler, zaman zaman farklılaşarak toplumsal yapıyı şekillendirmektedir. Kavramların birbirine karıştığı, düşman olgusunun kullanımına çokça başvurulduğu ve hakim kültürün bireyselliği kutsadığı günümüz dünyasında toplumların yönü, çoğu ideolojik olarak nitelendirilen akımların marjinal biçimleri tarafından tayin edilmektedir. Kurumsallaşan uç fikirleri bireysellik karşısında kendine sığınak olarak gören birey, aidiyet duyduğu grup tarafından benimsenen düşünce tarzı veya ideolojiye diğer bireyleri de dâhil etmek istediğinde ötekileştirme

olgusu ortaya çıkmakta ve zamanla fikirlerin içerisine nüfuz eden aşırılık şiddeti meşrulaştırmaktadır. Sosyal bilimler alanında akademik çalışmalar yürüten Dr. Öğr. Üyesi

* Yusuf Çiftçi, Politik Aşırılık Biçimleri: Fanatizm-Radikalizm-Fundamentalizm, Maarif Mektepleri Yayınları, Ankara 2019, 144 sayfa, ISBN: 978-605-9791-88-5.

** Yüksek lisans mezunu, irday.geruri@gmail.com, ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-5491-1780>.

Yusuf Çiftçi'nin bu eseri, aşırı bağlılık hali olan ekstremizme kaynaklık eden fanatizm, radikalizm ve fundamentalizm kavramları çerçevesinde politik aşırılık biçimlerini konu edinmektedir. Bu kitabın incelemeye değer görülmesinin sebebi aşırılık olgusunun makul karşılandığı günümüz dünyasında hoşgörü ve iyilikten şiddet ve teröre varabilen ekstremizm eğilimini süreç içerisinde anlamaya katkı sunuyor olmasıdır. Bu manada yazar ekstremizmin kaynağı olan fanatizm, radikalizm ve fundamentalizm kavramlarının etimolojik köklerine inmekte, kavramlar arasında bir ayırım ortaya koymakta ve makul bağlılıkların aşırı boyutlara evrilip şiddeti meşrulaştırarak terörü nasıl ortaya çıkardığını açıklamaya gayret etmektedir.

Fanatizm eğlence, haz ve çevrecilik merkezli, radikalizm etnisite ve ideoloji merkezli, fundamentalizm din merkezli bir bağlılığı tanımlamak için kullanılır. Bu kavramların birbirlerinin yerine kullanılması 'aşırılık' olgusunun siyasal ve sosyal teori içinde doğru konumlanmasını engellemektedir. Yazarın amacı, basit bir hoşgörüsüzlük algısıyla başlayarak terör eylemine varabilen aşırılığa sürecini kavramsal, kuramsal ve olgusal çerçevede ele alarak bu alanda var olan kavram karmaşasını ortadan kaldırmak, bir toplumda yaşanan şiddet ve terör olaylarının kaynağı olan ekstremizmin ortaya çıkış sürecini analiz etmek ve bireyin yaşadığı marjinalleşmenin nedenselliklerine odaklanarak soruna karşı mücadele önerileri sunmaktır.

İdeolojik temelli olarak kullanılan fanatizm, radikalizm ve fundamentalizm kavramları normal boyutlarda ve pasif durumda olduğunda şiddet doğurmayacağından dolayı herhangi bir sorun teşkil etmez, fakat makul düzeydeki bağlılık bilinci aşılarak ötekine yönelik düşmanlaştırma başladığında aktifleşen bu kavramlar sosyal veya siyasi birçok soruna sebep olabilir. Politik aşırılığı meydana getiren bu sürecin kaçınılmaz sonucu olan terör bir 'şey'e karşı geliştirilen ekstrem bağlılıktan kaynaklanmakta ve bu aşırılığa 'hoşgörüsüzlük', 'düşmanlaştırma' ve 'şeytanlaştırma' denklemini aktif hale getirmektedir. Örnek olarak; siyasal anlamda milliyetçiliği benimsemek normaldir, buna karşın milliyetçiliği ırk düzeyinde algılayarak diğer milletleri ötekileştirmek şiddet eylemlerini doğurur (Nazi Almanyası'nın aryan ırk tanımlamasına dayanarak uyguladığı Holokost). Aynı şekilde bir birey, grup veya cemaat herhangi bir dinin fundamental tarzını inanış biçimi olarak kabul ederek buna uygun ritüeller geliştirebilir, fakat diğer dini inanışları veya nispeten ılımlı cemaatleri düşmanlaştırdığında şiddet kaçınılmaz hale gelir (İran İslam Cumhuriyeti'nin resmi söyleminde Yahudi devleti olan İsrail'in 'küçük şeytan' olarak tanımlanması ve ortadan kaldırılması gereken ezeli düşman olarak görülmesi). Daha spesifik düşünüldüğünde Galatasaray fanatiği olmak normal bir yönelimdir, fakat ezeli rakip olan Fenerbahçe şeytanlaştırıldığında bu fanatizm ekstrem bir boyut kazanır. Buna çözüm olarak yapılması

gereken ise bireyi ekstrem bağlılıklara maruz bırakan etkenlerin tespit edilerek mümkün olduğunca ortadan kaldırılmasıdır. Bu şekilde bireyin herhangi bir aidiyete bağlılığının hastalık derecesine gelmesi önlenerek ekstremizmin en uç noktası olan terör eylemlerini asgariye indirmek mümkündür.

Kitap önsöz ve girişin ardından temel olarak üç bölüm ve bunlara bağlı alt başlıklar, sonuç ve değerlendirme, kaynakça, dizin kısımlarından oluşmaktadır. Kitabın ana bölümleri sayfa aralıklarıyla birlikte şu şekildedir:

1. Politik Aşırılık Biçimleri: Kavramsal Bir Kargaşayı Çözmek (s. 21-36)
2. Politik Ekstremizmin Soykütüğü: Kuramsal Bir Çerçeve Çizmek (s. 37-80)
3. Dünyada Politik Ekstremizm Biçimleri: Olgusal Çerçeveyi Görmek (s. 81-114)

Kavramsal çerçevenin tartışıldığı birinci bölümde, aşırılık olgusunun türleri olan ve aşırılıkla aynı anlamda kullanılan fanatizm, radikalizm, fundamentalizm ve ekstremizm kavramları açıklanmış, ideolojik kaygılarla birbirlerinin yerine kullanılan bu kavramlar arasındaki benzerlikler ve farklılıklar ortaya konularak yeniden tasnifine yönelik bir deneme yapılmıştır. Yazarın yaptığı tasnife uygun olarak fanatizm kavramı haz, eğlence ve çevre konulu aşırılıkları, radikalizm kavramı ideolojik ve etnik aşırılıkları, fundamentalizm kavramı ise dini aşırılıkları tanımlamak üzere kullanıldığı taktirde bu kavram karmaşasının önüne geçilmiş olacaktır. Fanatizm, radikalizm ve fundamentalizm merkezli bağlılık türlerinin süreç içerisinde bir öteki yaratması kaçınılmazdır. Bağlılığın öteki bilincinden düşman ve şeytanlaştırma bilincine evrilmesi sonucundaysa şiddet ve terör ortaya çıkar. Tam olarak bir aşırılıktan ziyade aşırılığa bağlılık olan ekstremizm ise bu aşırılığın uç hali olarak tanımlanabilir. Toplumsal düzen ve demokrasi açısından en büyük sorun, direkt olarak şiddete sebep olmayan negatif bir bağlılığın ekstremizme dönüşerek şiddete yol açmasıdır. Bu açıdan bakıldığında bütün şiddet eylemlerinin temelinde ekstremizme bulaşmış bir düşünce biçimi vardır. Şiddet ve terörün önüne geçmek için fanatik, radikal ve fundamental bağlılıklar pasif düzeyde muhafaza edilmeli, bu bağlılıkların aktif hale gelmesi önlenmelidir.

İkinci bölümde ekstremizmin kaynağı olan fanatik, radikal ve fundamental bağlılıkların aşırılışması ve toplumdaki inşa süreci ile bireyleri pasif bir aşırılık biçiminden ekstremizmin içine iten ana sebepler irdelenmiştir. Ekstremizm politik bir süreçtir ve birey aile, travma, sosyal çevre, toplumsal tansiyon, güvenlik, eğitimsizlik, yoksulluk, biz-onlar dikotomisi, tekçilik, anti-çoğulculuk gibi toplumsal uzanımlardan dolayı normal alandan ekstrem alana doğru yönelim göstermektedir. Politik ekstremizm bu toplumsal bağlantı

noktalarından herhangi birinin sabitlemesiyle başlar. Bu faktörlerin üzerine doğal ve yapay ayrımların inşası gri alanları ortadan kaldırır. Sosyo-politik ayrımların belirginleşmesi sonucunda iyi ve kötü kavramları kurumsallaşarak öteki bilincini oluşturur. Haz, ideoloji ve din temelinde iyi-kötü arasındaki ayrımın belirginleşmesiyle pasif durumda ortaya çıkan fanatizm, radikalizm ve fundamentalizm kavramları aktif bir boyut kazanır ve bu aşırı bağlılıklar hoşgörüyü ortadan kaldıran ekstremizmin icadının birinci aşamasını oluşturur. Ekstremizm en önemli parçası mutlak doğru olduğuna inanılan bir şeyin varlığına tek yönlü aşırı bağlılık ve bununla birlikte biz-onlar dikotomisinin sebep olduğu öteki algısının düşmanlaştırılarak şiddet ögesine dönüştürülmesi sürecidir. Bağlı olunan doğruya/‘şey’e ilişkin bütün şüphelerin tam manasıyla ortadan kalktığına dair algı yanılması ikinci aşamayı meydana getirir. Ekstrem fanatik, radikal veya fundamental bağlılıkların hakikatin merkezine yerleştirilmesiyle militan ve monolitik bir hakikat rejimi inşa edilir. Politik ekstremizmin toplumsal alanda icat edilmesiyle üçüncü aşama da tamamlanır ve politik ekstremizm inşa süreci tamamlanmış olur.

Ekstrem düşüncelerin, eylemlerin ve yapıların analiz edildiği üçüncü bölümde, şiddet ve terör eylemlerinin analizi üzerinden, ekstremizm ve terör arasındaki bağ ortaya koyulmuştur. Yazar bu noktadan hareketle belli bir süreç sonunda ortaya çıkan terör eylemlerini önleme konusunda fikir üretmeye çalışmıştır. Yazara göre ekstremizmin uzanımı ve uç noktası olan terör, ekstrem bir aidiyetten kaynaklanmaktadır ve bütün terör eylemlerinin kaynağında ekstremizm vardır. Terörün en uç noktası olan intihar eylemi ise, bireylerin ekstrem öznelerin bağlandıkları ‘şey’i kendilerinden bile üstün gördüklerinin ispatıdır. Toplumsal düzen açısından büyük tehdit oluşturan ve modern toplumların demokrasi krizi olarak değerlendirilen politik ekstremizm ile terör arasındaki bağlantıyı ortadan kaldırarak politik alanı bu krizden kurtarmak için terörizmle değil, ekstremizmin kaynaklarıyla mücadele edilmelidir. Bunun için de pozitif/pasif/yumuşak bağlıktan aşırı bağlılığa giden yolların kapatılmasıyla gerekmektedir.

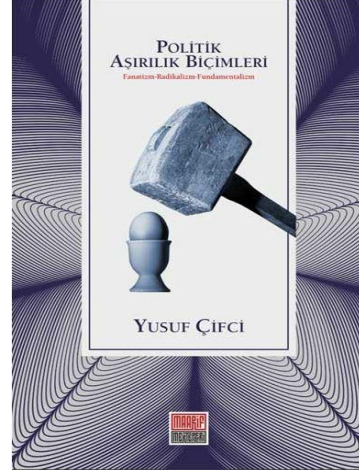
Yazara göre kitaba konu olan ekstrem bağlılıkların derecesine bakıldığında, politik ekstremizmin en büyük kaynağı Avrupa merkezli modern literatürde bilinçli olarak İslam diniyle ilişkilendirilmesine rağmen, aslen tüm dinlerin tahrif edilmiş yorumunu içeren ‘fundamentalizm’dir. Ekstremizmin ikinci büyük kaynağı literatürde özellikle sol olarak tanımlanan, ama fiili olarak sağ fraksiyonları da içine alan ideolojik formasyonlar ve bazı etnik gruplar merkezinde oluşturulan ‘radikalizm’, üçüncüsü ise şiddete kuluçka vazifesi gören haz ve eğlence merkezli ‘fanatizm’dir. Fanatik, radikal veya fundamental kaynaklı normal bir bağlılıkla başlayan politik ekstremizm sürecinin temel aşamaları ise aşırılaşma,

ötekileştirme, aşırı psiko-politik öznenin kurulumu, ötekinin düşmanlaştırılması, düşmanlaştırılan ötekine karşı geliştirilen şiddet ve şiddetin kurumsallaşmasıyla birlikte nihayetinde terördür. Bu sürecin kendi içerisinde oluşturduğu döngüden dolayı zamanla yeni şiddet ve terör yapılanmaları oluşmaya devam etmektedir. Yazara göre bu sürecin önünü kesmek normalite alanı/pasif alan içerisinde kalmasını sağlamak için fanatik, radikal veya fundamental bağlılık merkezlerinin kontrol altında tutulması, kanuni çizginin netleştirilmesi, eğitim yoluyla bireyin bilinçlendirilmesi, saygı kültürünün artırılması ve bütün bunlardan daha önemlisi politik alanda bütün bireylerin eşitlenmesidir.

Kitap özellikle birbirlerinin yerine kullanılan fanatizm, radikalizm ve fundamentalizm kavramları arasında yeni bir tasnif yapması, hoşgörüsüzlükten başlayarak ötekileştirme, düşmanlaştırma ve şeytanlaştırmaya uzanan ekstremizmin toplumsal yaşama etkilerini irdelemesi bakımından önemlidir. Kitabın konusu tamamen akademik kavramlar, kuramlar ve olgular çerçevesinde işlense de yazar gayesini gayet sade bir üslup, akıcı ve anlaşılır bir dille söz konusu kavramlar üzerinden okuyucuya aktarmıştır. Bu manada kitap genel okuyucu kitlesine hitap etmektedir. Metin içerisinde gerek öznel olarak, gerekse farklı kaynaklardan faydalanılarak oluşturulan tablolar konunun daha net şekilde anlaşılmasına katkı sağlamaktadır. Biçimsel olarak kitabın kapağında hoşgörü ile şiddet arasındaki ince çizgiyi tasvir eden bir resim tercih edilmiştir. Kaynakça kısmında konuyla ilgili geniş bir literatürün kullanılması yazarın konuya hâkim olduğunu göstermektedir. Kitabın son kısmında yer alan dizelge ise kitapta yer alan kavramlara kolayca ulaşma imkânı vermektedir. Günümüzün en önemli sorunlarından biri olan politik aşırılık biçimleri konusunda mevcut kavramları tanımlayarak yeniden tasnifini yapan, hoşgörüden teröre uzanan süreci ve bu sürece kaynaklık eden şartları analiz eden, ekstremizm ile terör arasındaki bağı ortaya koyarak teröre kaynaklık eden aşırı bağlılıkların önlenmesi hususunda çözüm önerileri sunan bu eser literatüre katkı sunacak önemli bir bilimsel çalışma hüviyetindedir.

1. Kitabın Adı: POLİTİK AŞIRILIK BİÇİMLERİ

2. Kitabın Yazarı: Yusuf ÇİFTÇİ
3. Kitabın Türü: İnceleme/Akademik
4. Kitabın Yayınevi: Maarif Mektepleri
5. Kitabın Basım Yeri: Ankara
6. Kitabın Basım Yılı: 2019
7. Kitabın Baskısı: 1. Baskı
8. Kitabın Sayfa Sayısı: 144
9. Kitabın Sayfa Yapısı: Kitap Kâğıdı
10. Kitabın Özgün Dili: Türkçe

Kitabın Yazarı Hakkında Kısa Bilgi: Dr. Öğr. Üyesi Yusuf Çiftçi 1986 Yozgat/Yerköy doğumludur. Lisans eğitimini Kafkas Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümünde alan Çiftçi, yüksek lisansını Sakarya Üniversitesi Siyaset ve Sosyal Bilimler alanında “Türkiye’de Self Oryantalizmin Nesnesi Olarak Kürtler”, doktora eğitimini ise gene aynı üniversitenin Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi alanında “Ötekinin Sesi: İktidar ve Müzik İlişkisi Bağlamında Kürt Müziğinin Söylemsel Analizi” isimli teziyle tamamlamıştır. Halen Muş Alparslan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümünde öğretim üyesi olarak akademik çalışmalarına devam etmektedir.

Kitabın İçeriği Hakkında Bilgi: Kitap; önsöz, giriş, politik aşırılık biçimleri: kavramsal bir kargaşayı çözmek, politik ekstremizmin soykütüğü: kuramsal bir çerçeve çizmek, dünyada politik ekstremizm biçimleri: olgusal çerçeveyi görmek, sonuç ve değerlendirme, kaynakça, dizin kısımlarından oluşmaktadır. Kitabın ana bölümleri sayfa aralıklarıyla birlikte şu şekildedir: 1. Politik Aşırılık Biçimleri: Kavramsal Bir Kargaşayı Çözmek (s. 21-36), 2. Politik Ekstremizmin Soykütüğü: Kuramsal Bir Çerçeve Çizmek (s. 37-80), 3. Dünyada Politik Ekstremizm Biçimleri: Olgusal Çerçeveyi Görmek (s. 81-114).

Okur Yorumu: “Politik Aşırılık Biçimleri” isimli bu kitap, ekstremizme kaynak oluşturan fanatizm, radikalizm ve fundamentalizm kavramları arasındaki kavramsal kargaşayı giderme çabası, makul bir bağlılığın çeşitli etkenler sebebiyle aşırılaşarak şiddeti meşrulaştırması ve terör eylemlerini ortaya çıkarması sürecini detaylı olarak analiz etmesi bakımından okumaya değer bir eserdir.

Okur: Ahmet ÇIRAKOĞLU (2020), Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler yüksek lisans mezunu.

Kaynakça

Çiftçi, Y. (2019). *Politik Aşırılık Biçimleri: Fanatizm-Radikalizm-Fundamentalizm*, Ankara: Maarif Mektepleri Yayınları.